

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Onderweg naar morgen, systemen in transitie

Jaarconferentie NVRG in Beweging, 18 september 2009, Arnhem.

De goedbezochte jaarconferentie van de NVRG vond plaats op een prachtige herfstdag in de mooie en goedverzorgde locatie van Burgers' Zoo, waar het ook in de pauzes aangenaam toeven en netwerken was met uitzicht op de zebra's en giraffen.

De ochtend begon met drie boeiend gebrachte voordrachten. Het thema Transities werd, passend bij het Darwinjaar, door collega annex theatermaker Flip Jan van Oenen ingeleid met een levendige conference over de evolutieleer en het evolutionaire nut van al dat moeilijke relatiedoe van de mens. Door evolutionaire selectie is het instinct gericht op zo succesvol mogelijke verspreiding van eigen genen. Langdurige relaties zijn nodig omdat het mensenkind onrijp geboren wordt vanwege de grote hersens en lange tijd nodig heeft om op te groeien. Solidariteit is evolutionair voordeliger dan concurrentie; relaties zijn investeringsovereenkomsten. Verwanten dragen jouw genen en worden dus bevoordeeld. 'Liefde is lijn'.

Veel gevoelens zijn evolutionair bepaald. De belangen en gevoelens van vrouwen in die reproductieslag verschillen op politiek incorrecte wijze van die van mannen: vrouwen

hebben belang bij de bescherming van een monogame relatie, mannen hebben belang bij promiscuïteit. Vrouwen jagen op macht en geld, ofwel bescherming, mannen op aantrekkelijkheid en jeugdigheid, ofwel vruchtbaarheid. Jaloezie is een voor beide seksen verschillend alarmsignaal, bij vrouwen gaat het meer om emotionele jaloezie (is hij er nog voor ons), bij mannen meer om seksuele (is dit kind wel van mij). Bij mannen is het incestverbod minder sterk ingebouwd dan bij vrouwen, omdat mannen zich met hun potentieel veel talrijker nageslacht wel een paar minder geslaagde exemplaren kunnen veroorloven.

Natuur en cultuur kunnen boten, en veranderende omstandigheden leiden voortdurend tot aanpassingsproblemen. In dat licht bezien horen relatieproblemen erbij, ze zijn door evolutie en toevalligheden bepaald en hebben geen extra verklaringen nodig. Van Oenen noemde deze evolutionaire kijk tegelijkertijd een bevrijdende ontschuldiging en een les in nederigheid.

Antropologe Marita de Sterck kwam met een geïllustreerd verhaal over overgangsrituelen bij de Ticuna-In-

dianen, die een moeizaam bestaan leiden in het Amazonewoud. Moeders en jonge kinderen – de toekomst – worden gekoesterd door de hele gemeenschap. Overgangen zijn van gevaren omgeven en worden daarom gemarkeerd door rituelen. Dat van de eerste menstruatie is het grootste en belangrijkste ritueel. Drommen stamleden doen mee en het vraagt een enorme tijdsinvestering. De meisjes worden van het dorp afgescheiden in een aparte hut ('de baarmoeder'), met zwarte kleurstof bestreken en beplakt met donsveertjes, met de dubbele betekenis van nestwarmte en uitvliegen. 's Nachts komt de sjamaan hen inwijken in de beeldende verhalen en adviezen van de stam over de schepping, de geschiedenis van hun wereld en het juiste leven. Bij wijze van pijnproeve voor het zware leven wordt hun hele hoofdhaar door vrouwen bos voor bos uitgetrokken.

De Sterck vertelde dat westerse pubers gefascineerd naar deze exotische verhalen en beelden luisteren (net als de zaal vol systeemtherapeuten) en ze intuïtief als relevant voor eigen leven herkennen. Ook onze eigen volkssprookjes vormden in hun ruwe en wrede vorm, voordat ze werden gecensureerd tot kinder verhalen, lessen voor het maken van overgangen in het leven.

***...bij wijze van
pijnproeve voor
het zware leven...***

Psychiater Giel Hutschemaekers sloot het ochtendprogramma af met een lezing over levensloop en faseovergangen van de geestelijke gezondheidszorg. Hij begon met de vraag: 'Ook zo'n last van de diagnose-behandelcombinaties ofwel de dbc's?' Daarmee

had hij vrijwel onmiddellijk de hele zaal op het puntje van de stoel. Hutschemaekers be-

weerde dat de intrede van de dbc's, en daarmee de roep tot meer transparantie en doelevaluatie, een metafoor is voor 'het nare in de ggz'. Waar voorheen de continuïteit van de zorg het devies was, zijn we met de dbc's als symbool aangeland in een tijdperk van discontinuïteit van zorg. De zorg wordt in van elkaar onderscheiden delen aan de patiënten aangeboden en er is een monomanie van zorgaanbod ontstaan. Steeds meer mensen maken steeds eerder gebruik van (dure) tweedelijns zorg. Hutschemaekers pleit voor meer differentiatie in het zorgaanbod. Hoe deze differentiatie tot stand zou moeten komen werd echter niet duidelijk. Zelf vind ik (LvD), en dat is de spreker hopelijk met me eens, dat het gejammer over dbc's maar eens moet ophouden en dat we gewoon weer moeten gaan doen waar we goed in zijn. Laten we ons niet door zorgverzekeraars dwingen tot behandelingen die niet de onze zijn. Dat zou te veel eer zijn voor de dbc's. Laten we niet vergeten

dat dbc's er slechts zijn om ons werk betaald te krijgen.

's Middags vonden twee series workshops plaats, waaruit hier een selectie.

Ibtisam Stoop-Rizkallah, systeemtherapeut en mediator, werkzaam in eigen praktijk,

presenteerde in haar workshop over faseovergangen in migrantengesinnen een uitdagende rijkdom aan gegevens. Wat vooral is blijven hangen is het gegeven dat de migratie van gezinnen leidt tot fragmentatie van het originele stam- of gezinsverband, waardoor het lastiger wordt om de onderlinge loyaliteiten in stand te houden. Bij conflicten binnen het gezin is er dan ook vaak minder loyaliteit en steun van de familieleden. Naast het bevechten van een plaats in een nieuw land en nieuwe cultuur maakt dit het migreren tot een enorme mentale klus.

Ellen Aptroot legde in haar workshop verband tussen fasen in de ontwikkeling van ggz-organisaties en fasen in de persoonlijke professionele groei van systeemtherapeuten. De workshop was leuk interactioneel opgezet. Aptroot schetste de kenmerken van vier organisatiefasen: expansie, groei, consolidatie en achteruitgang, en vijf persoonlijke ontwikkelingsfasen, van beginners tot experts. De deelnemers moesten hun eigen organisatie en

hun eigen professionele fase invoeren in een stemmachine, die de frequentieverdeling in de zaal voor elk van beide domeinen meteen omzette in een grafiek. De volgende vraag was: spoort jouw persoonlijke ontwikkelingsfase met die van de organisatie?

Dat bleek maar liefst voor 75% te gelden. Op die basis werden twee groepen gevormd, de 'gematchte' en de 'niet-

gematchte', die zich bogen over de vragen: wat zou ik in mezelf moeten mobiliseren om in de volgende ontwikkelingsfase te komen en welk effect zou dat op de organisatie hebben? Of: wat zou ik kunnen doen om de organisatie te helpen naar de volgende fase over te gaan? In de discussie bleek dat dit model in al zijn eenvoud nieuwe inzichten gaf en een levendige discussie.

Bruno Hillewaere en Ann Vancoppe-nolle gaven in 'Verbinden om goed te kunnen loslaten' een inkijkje in hun werk met gezinnen van adolescenten in De Viersprong. De werkwijze van het team is al meerdere keren beschreven in dit tijdschrift (Hillewaere, 2008, Gerritsen, 2010) maar het was aardig om beelden van de toepassing te zien. We zagen jongeren aan het werk met genogrammen van hun familie, het uitlichten van krachten en positieve aspecten, en een jongere die een dankbrief aan haar ouders voorlas.

**...het gejammer over
dbc's moet maar
eens ophouden...**

En we voelden in een oefening aan den lijve hoe het is om een positieve herinnering uit de eigen jeugd te vertellen en te focussen op de kracht en familieverbinding. Al blijf ik (JdT) bij zulke optimistische, positief gerichte benaderingen toch ook altijd zitten met de vraag: waar blijven de mislukkingen? Waar is plaats voor onvermogen tot verbinding, het lijden, voor onverschilligheid en wreedheid tussen mensen, ook in families?

Leny van Dalen en Jolanthe de Tempe, m.m.v. Nikander Rühl

Literatuur

- Gerritsen, Annemarie (2010). Verslag van het symposium van Psychotherapeutisch Centrum De Viersprong, 12 juni 2009, Bergen op Zoom. *Systeemtherapie* 22(1), 30-32.
- Hillewaere, Bruno (2008). Verbinden om goed te kunnen loslaten: systeemtherapie voor gezinnen met adolescenten. *Systeemtherapie*, 20(4), 216-238.

